

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Reiffenstuel, Anaklet

Monachii, 1699

IV. De Legibus Pœnalibus, earúmque obligatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40206

non fieret, si leges humanæ semper obligarent cum periculo vitæ, etiam extra casus supra memoratos; ergo. Hinc

Corollari-
um gene-
rale.

26. Infertur I. Quia duo memorati casus sunt rari, communiter non obligare Leges humanas cum periculo vitæ, amissionis membrorum, famæ, notabilis boni temporalis, perturbationis pacis, aut alterius similis gravis mali, quod consideratâ qualitate legis prudenter judicatur tale.

Aliud de in-
firmo, itinere,
&c.

27. Infertur II. Eum non peccare, qui pressus gravi infirmitate corporis, de consilio Medicorum comedit carnes diebus jejuni; aut qui gravi labore corporali fatigatus, vel ex prolixo itinere fessus, utitur secundâ refectio: quia cum tanto incommodo corporali non obligat lex jejuni; Ecclesiastici. Idem dicendum de ijs, qui diebus festivis remanent domi ad ejus custodiam, nec audiunt Missam in locis, ubi unica Missa celebratur. Innumera similia exempla passim occurrunt.

Quid liceat
excommu-
nicato, vel
irregulari
occulto, ad
vitandam
infamiam?

28. Infertur III. Excommunicatum occultum licet se gerere tanquam non excommunicatum, in quantum hoc est necessarium ad vitandam infamiam notam, aut similis mali periculum; adeoque si non habet, à quo absolvi possit, non teneri abstinere à Divinis, vel (præviâ tamen contritione) Sacramentorum administratione, aut ab eligendo, & hujusmodi, si absque periculo infamiam, aut alterius gravis mali abstinere non possit. Similiter irregularis factus ob culpam occultam, potest celebrare, Ordines suscipere, &c. si tam cito nequeat obtinere dispensationem, & absque gravi nota, vel damno, non possit diutius abstinere. Et ita de multis alijs est discurrendum, ac notat cit. Herincx cum communi.

QUÆSTIO IV.

De Legibus Poenalibus, earumque obligatione.

Lex huma-
na moralis,
& poenalis,
quid?

29. **A**dvertendum, quòd Lex humana, præter alias sui divisiones, communiter dividatur in moralem, seu absolutè obligatoriam, & in legem poenalem. *Lex moralis*, seu absolutè obligatoria dicitur illa, quæ mores solum dirigit, obligando ad actum aliquem eliciendum, vel omittendum, nullam verò poenam transgressoribus expressè imponit: unde tunc poena Judicis arbitrio imponi debet. *Lex poenalis* e contra dici-

lws

tur illa, qua aliquid præcipitur, vel prohibetur, sub certa pœna transgressoribus constituta: cuiusmodi pœna potest esse multiplex, nimirum vel spiritualis, ut Excommunicatio, Suspendio, &c. vel temporalis, ut confiscatio bonorum; vel etiam corporalis, ut incarceratio, mutilatio, fustigatio, &c. Porro Lex pœnalis rursus dividitur in merè pœnalem, & mixtam. *Lex mixta* dicitur, quæ ad actum sub culpa præstandum, simulque ad certam pœnam transgressores obligat: & dicitur *Lex mixta*, quia est mixta ex morali, & pœnali. *Leges merè pœnales* appellantur eæ, quæ ad culpam non obligant, sed ad solam pœnam: & tales dari mox dicetur. Hinc sit

30. CONCL. I. Dantur Leges aliquæ purè pœnales, quæ ad culpam non obligant, sed ad solam pœnam transgressoribus impositam. Ita communis Doctorum, & novissime sequitur Christoph. Haunoldus tom. 1. de Iustitia & jure, tract. 1. cap. 1. controvers. 5. quamvis Sanchez lib. 6. in Decalogum, cap. 4. num. 12. velit, ejusmodi ordinationes ad solam pœnam obligantes, non esse propriè leges. Ratio Conclusionis est: quia lex non obligat ultra mentem legislatoris. Unde in simili notant Doctores, quos citat, & sequitur Layman l. 1. tract. 4. c. 14. num. 2. quod legislator circa materiam coeteroquin gravem possit obligare solum sub veniali; nam actus agentium non operantur ultra eorum intentionem, arg. cap. ult. De præbendis. Hinc dantur quædam Religiosorum Ordinum Statuta, quæ ad culpam, seu sub peccato non obligant, sed tantum ad pœnam à Superioribus infligendam. Similiter ad culpam non obligant nonnullæ Constitutiones Politicæ, circa eos actus, qui nec Juri Divino, nec naturali adversantur, eorum tamen intermissio confert ad tranquillum Reipublicæ statum; v. g. Ne quis noctu sine lumine ambulet, Ne certum vestium ornatum portet, & hujusmodi.

31. Nec dicas. Ubi nulla intervenit culpa, ibi etiam justè non potest à Superiore infligi pœna; nam pœna est noxæ vindicta; ergo. Resp. enim negando consequentiam: quia licet in transgressione legis merè pœnalis nulla interveniat culpa Theologica, seu quæ sit peccatum coram Deo; nihilominus intervenit culpa Politica, importans defectum contra laudabilem Reipublicæ, aut Ordinis Religiosi constitutionem, bonamque politiam, quæ proinde culpa meritò castigatur competenti pœnâ.

32. CONCL. II. Quod Lex aliqua sit merè pœnalis, non bene desumitur ex sola pœnæ adjectione; sed id dependet ex intentione.

affis. pend.
ex intentio-
ne legisla-
tori s.

entione legislatoris, quæ tum ex verbis legis, tum ex subjecta materia, aliisque circumstantiis, prudenti iudicio desumenda est. Ita D. Thomas 2. 2. *quæst. 108. art. 4.* & alij communiter. Ratio est: quia in primis adjectio pœnæ spiritualis, v. g. Excommunicationis, Suspensionis, & huiusmodi, potius indicat, legislatorem voluisse obligare sub culpa; cum tales pœnæ non nisi ob culpam, seu peccatum, infligi soleant. Deinde loquendo etiam de pœna temporali, per ejus adjectionem magis augetur virtus obligatoria legis, quam minuitur: unde sequitur, quod, quænam leges sint merè pœnales, rectè non desumatur ex adjectione pœnæ, sed hoc pendeat ex intentione legislatoris, utpote à qua leges suam vim obligandi habent.

Dicta inten-
tio legisla-
toris, unde
desumenda?

33. Cœterum ejusmodi intentio legislatoris, si non clarè habeatur ex verbis legis, prudenti iudicio tum ex subjecta materia, tum ex aliis circumstantiis desumenda erit: neque enim circa hoc certa, & generalis regula dari potest. Huc etiam multum juvat consuetudo, utpote quæ est optima legum interpretis: siquidem per consuetudinem ex lege pœnali mixta posse fieri purè pœnalem, ac cessante reatu conscientiæ manere solam pœnam fori externi, observat Suarez *lib. 7. de Legibus, c. 19. n. 11.* & Layman *lib. 1. tract. 4. cap. 24. n. 12.* & sequitur Ludov. Engel, *tit. De Consuetud. n. 17.* Qui addunt, id fortassè contingere in Legibus Civilibus imponentibus exactiones, aut prohibentibus venari, vel ligna scindere, sive aliquid ex Regno extrahere: licet enim in principio directivæ fuerint, nihilominus potuerunt usu fieri merè pœnales, & quasi naturam mutare, quia non aliter sunt receptæ.

Ad subeun-
dam pœnã
ferendã sen-
tentiã, non
tenetur Reus
ante senten-
tiam judicis
condemna-
toriam.

34. CONCL. III. Quotiescunque Lex pœnalis imponit pœnam primùm à Judice infligendam, seu pœnam ferendã sententiã, certum est, non obligari Reum ad subeundam, vel solvendam pœnam ante sententiam Judicis condemnatoriam. Ita communis. Neque enim Reus ad amplius tenetur, quàm lex ipsa imponit: hæc autem solùm imponit, ut Reus pœnæ adjudicetur; quod spectat potius ad Judicem, quàm ipsummet Reum. Hinc infertur, quando Reus per legem excommunicandus, vel officio, aut Beneficio privandus decernitur (quæ formula continet duntaxat pœnam ferendã sententiã) quod is ante latam à Judice sententiam possit validè, ac licitè, se gerere tanquam non excommunicatum, & non privatum; sicque exercere omnes actus

actus sui officii, aut Beneficii: quia reverà ante sententiam Judicis necdum incurrit ejusmodi pœnam, quamvis commiserit crimen, ob quod excommunicandus, vel officio, aut Beneficio privandus est per Judicem. Sed illicò pro hujus, & sequentium Conclusionum intelligentia

35. Quæres, quid sit pœna ipso jure inflictà, sive latæ sententiæ; & unde dignoscatur, pœnam esse ferendæ sententiæ, vel potius ipso jure latam? Resp. I. Pœna ipso jure inflictà, seu latæ sententiæ, dicitur illa, quæ posito delicto statim vi legis irrogatur: ut si in lege pœnali dicatur, *Qui tale delictum commiserit, sit ipso facto excommunicatus, officio aut beneficio privatus, &c.* Pœna primùm per Judicem juxta præscriptum legis infligenda vocatur illa, quam legislator comminatur delinquenti, nondum autem imponit, sed primùm per sententiam Judicis imponendam statuit: ut si dicatur, *Qui tale delictum commiserit, privetur officio, excommunicetur, &c.* Et hæc alio nomine dicitur *Pœna ferendæ sententiæ*: prior autem vocatur sub aliis terminis, *Pœna lata sententiæ.*

Pœna ipso jure inflictà, seu latæ sententiæ, & pœna ferendæ sententiæ quæ?

36. Resp. II. Pœna censetur lata ipso jure, seu esse latæ sententiæ, quoties in lege pœnali adhibentur hujusmodi verba. *Ipsa ipso facto, Ipso jure, Mox, Ex tunc, &c. sit excommunicatus, suspensus, vel privatus.* Insuper est pœna latæ sententiæ, si legislator sibi, vel legi suæ adscribat sententiam, dicendo v. g. *Authoritate nostrâ, Virtute hujus legis, Ipso jure, subjaceat tali pœna, &c.* Addit Herincx disp. 3. de Legibus, n. 7. idem esse dicendum, si lex utatur solo verbo indicativi modi, præsentis, aut præteriti temporis, v. g. *Excommunicamus, Suspendimus, Excommunicationem se noverit incurrisse, Sciat se esse excommunicatum, & hujusmodi.*

Et quando pœna censetur esse lata, vel ferendæ sententiæ?

37. Resp. III. Si lex utatur verbis imperativi modi, quæ non afficiunt immediatè ipsam pœnam, sed vel reatum pœnæ, dicendo, *Qui hoc fecerit, reatum talis pœnæ incurrat, Fiat reus talis pœnæ; vel ipsam actionem Judicis, dicendo, Excommunicetur, Suspendatur, Privetur suo officio, aut beneficio, Est excommunicandus, privandus, &c.* Hujusmodi, inquam, formulæ solùm continent sententiam ferendam, seu pœnam infligendam à Judice. Ratio est: quia de tali pœna ferendæ sententiæ possunt e usmodi verba commodè explicari; ergo etiam debent sic explicari: siquidem *in pœnis benignior est interpretatio facienda, juxta Regulam 49. Juris in 6. cum concordantiis.*

Atia hujus regula.

Verba illa,
Sic excom-
municatus,
ana-
thema, &c.
an conti-
neant pœ-
nam latæ
sententiæ?

38. Resp. IV. Num illa verba, *Sic excommunicatus, suspensus, privatus officio, Sit anathema, & huiusmodi*, nullo alio addito contineant pœnam latæ sententiæ, nec ne, variant Doctores. Affirmant non pauci, eò quòd eiusmodi verba imperativi modi afficiant immediatè ipsammet pœnam. Oppositum nihilominus tenet Navarrus *cap. 27. Manualis, n. 12.* ubi ait, quòd huiusmodi verba, *Sic excommunicatus*, non denotent sententiam latam, sed ferendam, nisi cum alia Jura id declarant. Probat hoc Navarrus variè; & imprimis auctoritate Glossæ *cap. 2. §. Sequens. de Foro competent.* Deinde, quia verbum *sit* est futuri temporis, & potest commodè explicari per *ly*, *Fiat excommunicatus, &c.* unde per illud non fertur sententia ipso iure, nisi aliquid aliud addatur, puta *ipso iure, ipso facto sit excommunicatus, &c.* Tandem, quia stante dubio mitior pars in pœnis est eligenda: atque præfata verba sunt dubia, ut patet ex allatis rationibus, atque ipsâ Doctorum varietate sentiendi; ergo.

Pœnæ latæ
sententiæ,
si non re-
quirunt
executionem
externam,
statim habent
locum in
conscientia.

39. CONCL. V. Loquendo nunc de pœnis latæ sententiæ, si pœna ipso iure imposita aliam executionem externam non requirat, statim ut factum illud, cui talis pœna ipso iure annexa est, committitur, habet ipsa locum in conscientia. Ita Ludov. Engel, *iii. De Confirmit. n. 43.* étque communiter Doctorum. Et tales sunt pœna Excommunicationis latæ sententiæ, & aliæ Censuræ Ecclesiasticæ, item Irregularitates, impedimenta matrimonii, & huiusmodi: nam tales pœnas, si sint latæ sententiæ, ipso facto, & ante omnem sententiam iudicis incurri, recepta praxis & usus declaravit.

Secus, quã-
do pœna
illa requi-
rit execu-
tionem ex-
ternam, &c.

40. CONCL. VI. Si verò pœnæ ipso iure illatæ, etiam externam executionem requirant (veluti est amissio domini, confiscatio bonorum, privatio Beneficii aut officii Ecclesiastici, &c. ipso iure statuta) tunc ulterius ad obligationem in conscientia producendam requiritur sententia declaratoria iudicis super crimine admisso, nisi lex in specie addat clausulam, *aliâ etiam declaratione non secutâ.* Ita Engel *loc. cit. n. 43.* Layman *lib. 1. tract. 4. c. 15. n. 6.* citans alios, & tenent Doctores passim. Desumitur hoc ex *c. Cum secundum. de Hereticis in 6.* ubi bona Hæreticorum ipso iure confiscantur, & tamen ipsi non illicò in conscientia obligantur bona sua tradere fisco; quin etiam dictæ confiscationis executio, seu bonorum occupatio, prohibetur fieri ante sententiam declaratoriam iudicis Ecclesiastici super crimine hæresis admisso: ergo idem dicendum est de aliis similibus pœnis

externam executionem requirentibus ; cum de similibus idem iudicium sit habendum. c. Inter corporalia. de Translat. Episcop.

41. Ex hac Conclusionem inferitur cum Bonacina *disp. 1. de Legibus, quæst. 1. punct. 7. §. 2. n. 11.* & aliis, quod Beneficiarius possit retinere Beneficium suum Ecclesiasticum, donec declaretur per sententiam Judicis, tale delictum ab ipso esse commissum, propter quod privatus sit ipso jure suo Beneficio : nisi forte in lege habeatur expressum, poenam impositam statim in Foro conscientia subeundam esse, seu illic deberi ante ullam Judicis declarationem super crimine admisso.

42. Quod si quæras disparitatem, cur poenæ latae sententiæ, sed executionem externam non requirentes, incurrantur ipso facto admitti criminis ante omnem sententiam Judicis, non verò alia requirentes externam executionem ? Resp. Doctores hanc disparitatis rationem dare ; quia priores sunt poenæ privativæ, quæ non indigent actione, sed duntaxat cessatione ; posteriores autem sunt poenæ positivæ, atque indigentes reali actione, seu executione. Cum igitur naturæ humanæ foret admodum grave, quia & contrarium, quod quis delinquens teneatur in semetipso exequi poenam positivam, sicque esse sui ipsius & accusator, & iudex & executor ; ejusmodi leges non censentur obligare in conscientia ante sententiam judicis, nisi secus in eis exprimat.

43. Fateor, quod Sanchez *lib. 9. de matrimonio, disp. 30. num. 1.* & 2. hanc responsionem impugnet ; eò quod inhabilitas ad Beneficia Ecclesiastica, & ad ferendum suffragium, sint poenæ duntaxat privativæ, & tamen postulent sententiam Judicis, prout volunt Sorus, Navarrus, Molina, & Ledesma, quos citat. Verùm hæc doctrina non caret difficultate : nam inhabilitatem ad electionem activam, & passivam, incurri ante omnem sententiam Judicis, censent inter alios Suarez *lib. 5. de Legibus, cap. 9. Engel. loc. cit. & Layman lib. 1. tract. 4. cap. 15. n. 5.*

44. CONCL. VII. Tandem loquendo de poenis corporis afflictivis, tenetur quidem Reus per se ipsum exequi poenam aliquam honestam, & non nimis acerbam, postquam per sententiam Judicis ad ipsam fuit condemnatus ; puta quod pergat in carcerem, subeat abstinentiam aliquam, vel moderate se ipsum flagellet, prout moris est in quibusdam Religionibus : nihilominus nequit Reus obligari, ut graviores poenas corporis, utputà mortis, mutilationis, &c. directe in semetipso exequatur, sed

sed solum, ut ipsas per ministros Iustitiæ illatas patienter sustineat. Ita communis.

Corollaria
notabilia.

45. Unde passim notant Doctores, quod damnatus ad bibendum venenum, parere non teneatur; item quod damnatus ad mortem inediã perferendam, possit licitè comedere cibos sibi clam allatos: quinimò quod damnatus ad mortem, vel mutilationem, possit etiam post sententiam Iudicis fugere, si via effugiendi pateat. Ita Herincx *diss. 5. de Legibus, quest. 3.* Engel *ubi supra, n. 44.* Layman *loc. cit. n. 7. & seqq.* qui tamen rectè addunt, quod damnatus ad furcam, vel gladium, debeat collum præbere, aut scalam ascendere, &c. nam hoc non est directè mortem inferre, sed inferendam sustinere, & per accidens solum ac indirectè ad eam cooperari.

DISTINCTIO III.

De Subjecto Obligationis Legum.

QUÆSTIO I.

Quinam obligentur Legibus Pontificiis, aliisque Ecclesiasticis?

Omnes fideles obligantur legibus Pontificiis pro toto Orbe latis.

1. **C**ONCL. I. Legibus Summi Pontificis in materia spirituali, & salutem animarum, rectamque Ecclesiæ gubernationem concernente, pro toto Orbe Christiano legitime latis, obligantur omnes Christi Fideles. Ita Catholici unanimiter. Ratio est: quia Christus Dominus Divo Petro, ejusque legitimis Successoribus Romanis Pontificibus, omnium suarum Oviium curam demandavit *Joan. 21. trinã vice eidem præcipiens: Pasce oves meas.* Accedit illa generalis promissio eidem facta, *Matth. cap. 16. Tibi dabo claves Regni caelorum & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis:* nam sub ista generali promissione continetur etiam potestas condendi justas leges, ut sic Oves Christi securius pascantur.

Isdem obligantur etiam hæretici.

2. **C**ONCL. II. Etiam Hæretici obligantur Legibus Pontificiis pro toto Orbe Christiano latis. Ita communis Theologorum, adeò ut Lugo *diss. 15. de Pœnitentia, sect. 7. n. 147.* absurdè